

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Bibliotheca Smithiana, Seu Catalogus Librorum D. Josephi
Smithii Angli Per Cognomina Authorum Dispositus**

Pasquali, Giovanni Battista

Venetiis, 1755

AD L.J.M. Columellam

urn:nbn:de:gbv:45:1-844

tera, mi Petre, si *ἀξιόβητος* rustica præcepta evolveris, magna ex parte sine tradente cognosces. Illius tamen & te, & reliquos, qui Catonis, Varronis, & L. Columellæ libros legent, commonefacio, ut de multis medicos consulant, alia ab herbariis discant, nonnulla a veterinariis requirant. Sed ante omnes eum adeant virum, quem diutius ruri versatum colendo agro, tuendo pecori, fructibus condendis, falgamisque faciendis egregie operam dedisse noverint: quando res disciplinaque rustica potissimum usu & experientia docente habeatur. Vale.

AD L. J. M. COLUMELLAM

Georgius Alexandrinus Dominico Georgio insigni patrio. S.

FRANCISCUS Philelphus, quo primum magistro ad litteras Mediolani sum usus, quotiens a discipulis interrogaretur, immo vero ut est comis facilisque natura, eos ut de se multa quærerent hortaretur, illud duntaxat affirmabat, quod exploratum sibi certumque fuisset, nixus semper tum nostrorum, tum græcorum scriptorum testimonio. Quod si quippiam vel parum constitisset, vel in præfens non succurrisset, non pudebat tantum virum scriptores evolvere, vel si per ocium id non licuisset, studiosos juvenes ad libros remittebat, locum indicans ubi quod consuleretur tractari explicarique putasset. Nonnunquam etiam si in exponendis auctoribus sententiam minus veram protulisset, tum autem ex lectione varia, aut ab alio vel æmulo diversum cognovisset, libenter sua damnata expositione, alienum sensum comprobabat. Adeo veram doctrinam colebat, tantaque ex fide discipulos erudiebat, ut numquam contentiosus in veritatem insurgeret, aut juvenum mentes iis præceptis pateretur imbui, quæ aliquando cum dedecore & damno dediscenda forent. Admirandus profecto vir & ab iis in primis colendus atque sectandus, qui prompto & expedito ingenio præditi honestam cupiunt eruditionem. Gregorius item Tifernus præceptor noster, numquam a me sine honorifica & grati discipuli præfatione nominandus, quod viam ad multa aperuerit, quæ non dico ignorata, sed vix animadversa a doctis viris nostro tempore fuerunt. Adeo acutus & exactus rimator romanæ antiquitatis & censor latinæ litteraturæ severus fuit, ut non modo id probatum elegansque duceret, quod priscorum usu confirmaretur, sed inter eos qui in bonis litteris illustres olim fuissent, iudicium atque discrimen exigebat, quando quidem alius eruditioni magis quam eloquentiæ conferret, contra in alio eloquentia major, quam eruditio spectaretur. Illud item ante omnia ab ingenuo præceptore, quæ utilitati discipulorum consuleret, vitari dicebat, id sibi fidei postulare, quod plerique omnes magistri facere solent, ut sine locuplete teste aut ratione constanti, quæ enarraret credi vellet. Et ut fuit omnibus bonis artibus tam græce quam latine instructus, & in nostra memoria doctissimus, ac sine dissimulatione præceptor verissimus, sic eos maxime omnium promeritus fuit, qui recondita alicujus & indubitata doctrinæ amatores fuerunt. Sed quorsum tanta & tam longe de Philelpho Tifernoque repetita? Utinam post ea tempora, quibus latinæ litteræ diu turpiter oppressæ & indigne jacentes paululum respirare & se erigere coeperunt, puellaque sæda barbarie, majestas latina aliquantulum emerit, qui publice per Italiam professi sunt, sive in publico salario conducti, sive privatis discipulorum impendiis legerent,
aut

aut minus sibi arrogassent, aut quos docebant insolescere non docuissent. Nam jam excitatis studiis reque latina in majus crescente, si juvenes ingenue & (ut par erat) ad diligentiam magis quam ad insolentem negligentiam instituti fuissent, nostris temporibus in romanam elegantiam exquisitamque eruditionem prope ventum esset. Sed proh nefas, perniciosam illam consuetudinem, qua nulla major pestis studiosis afferri potest, in scholas intulerunt: Ut quotienscunque paulo solertiorum discipulum nacti forent, plus quam conveniret eblanditi atque laudibus attollentes, hunc ex Plauti atque Terentii anima constare dicerent, in illo vim & copiam Ciceronianam plane spectari, alium *Διὰ τὴν αὐτοῦ πυθαγόρου παλιγγενεσίαν* per Pythagoræ regenerationem post longa tempora Virgilium referre, illum verum Nasonem effingere, hunc ita facere ut alterum Livium jam latini habere possint. Quæ nugæ eo superbiæ atque arrogantia multos perduxerunt, ut isto illiberali sermone & infano præcipientis judicio contenti spreto studio propalam de omnibus se dicturos pollicerentur, omneque scriptorum genus tractare auderent. Quod si unquam ratio gravior petita, vel firmiter testimonium quæsitum fuisset, præceptoris verba recordati stulteque elati nil aliud respondebant, nisi pythagoreorum exemplo *αὐτός ἐφίη*, hoc est ipse dixit, quamvis ipse non esset Pythagoras. Ex qua impudenti temeritate intolerabilique arrogantia lectiones tum variæ & dissidentes, tum perverse atque confusæ nobilium auctorum habentur, & his potissimum diebus quibus in publicum commodum exprimendarum litterarum ratio barbaro invento barbaraque meditatione excussa fuit, ut sæpe stomachatus fuerim: cum libros me conferente egregias & proprias dictiones jam sublatas viderem. Quam ne rustici scriptores indignitatem paterentur & præcipue L. Moderatus Columella, amicus quidam priscaurum vocum assertor a me impetravit, ut inter multas curas gravisque labores collatis exemplaribus quoad possem facundissimum agricolationis doctorem juvarem. Quod tamen onus cum a me deprecarer, acrius instare cœpit prolato codice quodam umbilicis geminis decorato, aurea fronte insignito, viridi aluta circumtecto, coccineisque litteris superbo, quem diceret ab eo fuisse exscriptum archetypo, quod unus ex eorum numero, de quibus paulo ante diximus, emendasset. In quo cum elegantes reconditæ & romanæ voces in obvias tritas & pervulgatas, & quod ægrius ferendum fuit, a scriptoris sensu alienissimas conversas offendissem, deploravi primum scriptoris latinissimi casum, tum ignaviam & arrogantiam sæculi nostri conquestus, L. Columellæ libros potius paulo diligentius perlegendos quam emendandos suscepi, quando intra xl. dies instantibus impressoribus res multorum alioquin dierum conficienda foret. Quare pro eo ocio quod nobis tunc concessum fuit, proque ingenio nostro & ea doctrina, quam perexiguam in nobis cognoscimus, multis in locis elegantissima hæc colendi agri præcepta juvimus, ita nobis temperantes ut nihil aut truncaremus, aut adderemus, mutaremusve, nisi quod nobis luce clarius constaret. Nonnihilque dubitavimus, utrum finem sexti libri recideremus, qui eadem iisdem fere verbis illic repeteret, quæ in tertio jam præciperet. Sed cum nonnulla legerentur a superioribus præceptis vel in verbis vel in re discrepantia, nolui temere falsam alienæ mæssi (ut ajunt) supponere. Illudque fati habui, hac præfatione consilii nostri lectorem admonere. Quantum autem noster hic labor litteris latinis profuerit, te judicem facio Dominice Georgie facunde Senator magnificeque patricie, quem omnibus prope muneribus, quæ in

sanctissima atque amplissima republica maxima habentur, functum gloriose videmus. Cujusque integritas generosum prudensque consilium dicendique vis atque copia sive in agendis causis, sive in consilio patriæ dando adeo mentes auditorum intrat, penitusque in sensus omnes penetrat, ut te velut tonantem saepe senatus admiretur & stupeat, arbiterque quodammodo curiæ dicaris. Porro in veronensi præfectura tum vero patavina ea fuit cum iustitia continentia, ut nullo in præfecto unquam aut magis temperata desideria aut moderatiora remedia spectata fuerint, ita omni ex parte tibi ipsi imperans miti quadam austeritate placidaque constantia iura populis prudenter & fortiter dixisti. Quare factum fuit, ut te prima sæpius desideraverit, generosique patres sententiam tuam frequenter recordati agerime absentiam tuam ferrent. Populi vero humanitatem clementiam bonitatemque tuam experti, te non unius anni præfectum sed præfectorum vices perosi plurium annorum vellent, nimisque festinantes menses & perquam brevis ille videretur annus, per quem magistratum apud eos ageres. Cæterum ne te pœniteat in civilibus negociis diutine versatum, atque semper magna tractantem res rusticas humilemque materiam legere, quando romani quondam patres iis manibus, quibus gentes domuerant, arva colerent, atque ex agris consulem dictatoremque accerferent, adeo opere rustico delectati, ut urbico oneri renunciantes ruri velut in portu & quiete vitam agerent. Apud cæteros etiam populos de cultura agri præcipere principale fuit, siquidem reges fecere Hieron Philometor Attalus & Archelaus, duces item Xenophon & Mago pœninus pœnica lingua. Te præterea oblectabit scriptoris facundia & sermonis elegantia, qui in tenui rerum materia agrestique usu verbis non ex medio sumptis neque impropriis, sed nitidis apteque & commode positis utitur. In dandis autem præceptis & quid verissime & quid decentissime dicat respexit. Tum agricolæ rerumque rusticarum studiosos & docere voluit, & simul docendo delectare. Quod a mantuano vate abfuisse, cum de satiatione trimestri præcipit, Seneca in quadam ad Lucillum epistola scribit. Rationem item colendorum hortorum a Virgilio prætermittam excepit, adeoque scite et copiose horti dotes numeris absolvit, ut cum poeta divinus illam post se aliis memorandam relinqueret, de Columella divinasse videatur, cujus voces quasdam subobscuras & forsitan a pluribus ignoratas, ne legentem retardent, paucis enarravimus. Id quod in Catone & Varrone fecimus. Vale.

I N F I N E

Nicolao Jenſon Gallico Franciſcus Colucia Verzinensis. ſ. p. d.

ETſi nihil gratius duco vir præſtantis ingenii, quam tuæ obſequi voluntati, tamen cum a me Palladii de agricultura opus ut emendarem efflagitaſti, dubitavi (fateor) nunquid onus ſuſciperem. Videbam enim quam id mihi difficile futurum eſſet, qui cum unum & item alterum exemplar paulo ante percurriſſe, vitiata ea ac diverſa non paucis in locis ita repereram, ut non niſi acri iudicio diſcerni poſſet quæ vera eſſet lectio. Sed cum eam tibi de me opinionem eſſe animadverterem, ut putares procul dubio facultatem mihi non defaturam, ſi voluntas adeſſet, non potui non rem aggredi, ne tibi perſuadere poſſes me non tam non potuiſſe, quam tua cauſa cui etiam majora debeo, noluiſſe. Sed gratias ago deo opti-